

Pavadinimas: Cz. Miłosz <i>Dolina Issy</i> . Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas
Dalykas: Lenkų tautinės mažumos gimtoji kalba ir literatūra
Klasė: IV gimnazijos
<p>Pasiekimų sritis</p> <p>Kalbėjimas, klausymas ir sąveika</p> <p>Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose, diskusijose, [...] remdamasis įvairių sričių kontekstais. [...] Pagrindžia savo nuomonę kelių tipų argumentais, apibendrina, vertina. [...] (A2.1.3).</p> <p>Skaitymas ir teksto supratimas</p> <p>Tikslingai parenka skaitymo strategijas ir kūrybiškai jas taiko (B1.3.3).</p> <p>Aptaria teksto stilių ir kitus kalbinės raiškos elementus, jų funkcijas. Atpažįsta ir aptaria įvairių tekstų žanrų ypatumus; nagrinėja konkrečių pranešimų funkcijas pagal nurodytus kriterijus. Paaiškina, kaip kalbinės raiškos priemonės veikia kito žmogaus ir visuomenės nuomones ir vertybines nuostatas. Sieja, palygina, apibendrina ir kritiškai vertina skirtingos raiškos informacijos fragmentus (B2.1.3).</p> <p>Randa ir paaiškina netiesiogiai pateiktą tekste informaciją, išreikštus požiūrius, aptaria teksto autoriaus intencijas. Įžvelgia ir aptaria teksto nevienareikšmiškumo apraiškas ir kalbines manipuliacijas (B2.2.3).</p> <p>Įvardija ir nagrinėja teksto problemą ir jos sprendimo būdus, analizuoja argumentų tinkamumą. Skiria faktus, nuomonę, refleksiją. Aptaria įvairius ryšius tarp teksto dalių. Daro teksto visumą apibendrinančias išvalgas. Interpretuodamas taiko įvairias mąstymo operacijas. Vertina tekstą pagal nurodytus vertinimo kriterijus (B2.3.3).</p> <p>Rašymas ir teksto kūrimas</p> <p>Kuria tekstus, iš esmės atsižvelgdami į temą, problemą, tikslą, komunikavimo situaciją, adresatą. Pasirenka atitinkamą teksto žanrą ir tipą, laikosi jo pagrindinių reikalavimų. Pasirenka tinkamą raišką, iš dalies laikosi kalbos stiliaus reikalavimų (C1.1.3).</p> <p>Logiškai ir nuosekliai plėtoja probleminę teksto temą ir mintį, naudodamasis sukauptomis žiniomis ir patirtimi. Tinkamai ir pagrįstai įterpia citatas ir kitų autorių mintis į savo kuriamą tekstą. Iš esmės motyvuotai išskiria pastraipas, laikosi teksto loginės struktūros. Daugeliu atvejų pastraipoje laikosi minčių dėstymo logikos, iš esmės paiso rišlumo (formaliojo ir semantinio) reikalavimų (C1.2.3).</p> <p>Siekdamas vienareikšmiškumo, preciziškumo, vaizdingumo ir teksto estetikos iš esmės tinkamai ir tikslingai vartoja abstrakčią ir specifinę leksiką, gramatines konstrukcijas, vaizdingus žodžius ir frazes, citatas, meninės kalbos priemones (C1.3.3).</p> <p>Kalbos pažinimas</p> <p>Kalbinėje veikloje tikslingai taiko kalbos žinias, siekdamas kalbos ir stiliaus taisyklingumo, sklandumo ir estetikos. [...] Tinkamai vartoja lenkų kalbos mandagumo formules ir kreipinius, tinkamai derindamas jas prie konteksto (D2.1.3).</p> <p>Plėtoja žodyną vartodamas abstrakcinę ir specifinę leksiką, susijusią su literatūros ir kultūros probleminėmis temomis [...] (D2.2.3).</p> <p>Literatūros ir kultūros pažinimas</p> <p>Analizuoja, interpretuoja, lygina ir vertina [...] epikos [...] kūrinius, remdamasis literatūros teorija, kontekstų (pvz., socialinio, istorinio, biografinio, filosofinio) išmanymu ir savo (kaip skaitytojo ir kultūros vartotojo) patirtimi. [...] Analizuoja ir vertina grožinio kūrinio kalbinę raišką ir paaiškina jos funkciją kūrinyje. Atpažįsta ir aptaria grožiniuose kūriniuose kalbinės stilizacijos tipus (E2.1.3).</p>
Mokymo(si) turinio tema(os)
Literatūros ir kultūros pažinimas
Vertybių universalumas ir kaita. Dvasingumas, idealizmas ir materialiosios vertybės. Tapatybės paieškos daugiakultūriniame pasaulyje. Lietuviškieji motyvai lenkų literatūroje.
Ilgalaikio plano dalis (nurodoma kokios temos/-ų prieš tai buvo mokomasi)

<p>Ilgalaikiame plane temai Cz. Miłosz <i>Dolina Issy</i>. Teksto analizė, interpretacija ir vertinimas skirtos yra 10 val. Šitas 4 valandų pamokų ciklas pradeda temos nagrinėjimą.</p>
<p>Valandų skaičius nurodytas ilgalaikiame plane: 10 val.</p>
<p>Mokymosi uždaviniai (pamatuojami) ir vertinimo kriterijai Dirbdami grupėse interpretuos Č. Milošo <i>Isos slėnis</i> romano ištraukas, aptardami grožinio teksto prasmę, tiesiogiai ir netiesiogiai pasakytas mintis, atkreipiant dėmesį į „mažos tėviškės“ vaizdavimą, vertins argumentų pagrįstumą, lygins kūrinio ištraukas su kitų lenkų rašytojų kūrinių tekstais, dalyvaus įvairaus pobūdžio pokalbiuose, diskusijoje. Remiantis atliktomis užduotimis tikslingai sukurs samprotavimo rašinį.</p>
<p>Galimi mokymo(si) metodai, siūloma veikla Darbas grupėse, rezultatų pristatymas ir diskusija, refleksija.</p>
<p>Užduotys, skirtos pasiekti mokymosi uždavinių Užduotis nr.1. Poetycki opis przestrzeni w <i>Dolinie Issy</i> Cz. Miłosza (priedas 1.1), vertinimo instrukcija (priedas 1.2) Užduotis nr. 2. Niezwykłość i symbolika natury w <i>Dolinie Issy</i> Cz. Miłosza (priedas 2.1), vertinimo instrukcija (priedas 2.2) Užduotis nr. 3. Mityzacja przestrzeni i wydarzeń dnia codziennego w <i>Dolinie Issy</i> Cz. Miłosza (priedas 3.1), vertinimo instrukcija (priedas 3.2) Užduotis 4. Folklor i groza w <i>Dolinie Issy</i> Cz. Miłosza (priedas 4.1), vertinimo instrukcija (priedas 4.2) Užduotis 5. O. Tokarczuk <i>Dom dzienny, dom nocny</i> (priedas 5.1), vertinimo instrukcija (priedas 5.2) Užduotis 6. A. Mickiewicz <i>Pan Tadeusz</i> (priedas 6.1), vertinimo instrukcija (priedas 6.2) Užduotis 7. O. Tokarczuk, <i>Prawiek i inne czasy</i> (priedas 6.1), vertinimo instrukcija (priedas 6.2) Užduotis 8. A. Stasiuk <i>Dukla</i> (priedas 6.1), vertinimo instrukcija (priedas 6.2)</p>
<p>Užduotys, skirtos vertinimui ir įsivertinimui Mokiniai pažymi kriterijus, kuriuos pasiekė. Apibūdina aprašytus pasaulio elementus, pateiktus analizuojamame tekste. Nustato analizuojamo teksto pasakotoją. Lygina išanalizuotą ištrauką su kitomis Č. Milošo romano <i>Isos slėnis</i> ištraukomis. Rašo išvadas apie elementus, jungiančius visas ištraukas. Žino rinktinius lenkų literatūros kūrinius, apibūdinančius „mažos tėviškės“ vaizdavimą. Žino įvairius „mažos tėviškės“ vaizdavimo būdus ir stilius. Pastebi analizuojamų kitų kūrinių panašumus ir skirtumus su Č. Milošo romano <i>Isos slėnis</i> ištraukomis. Kuriam samprotavimo rašinį atsižvelgdamas į užduoties reikalavimus / pagal pateiktus kriterijus.</p>
<p>Siūloma papildoma medžiaga / literatūra / skaitmeninės mokymo priemonės: Miłosz Czesław, <i>Dolina Issy</i>, Kraków 1993 Miłosz Czesław <i>W mojej ojczyźnie</i>, Prieiga per internetą: https://www.youtube.com/watch?v=jXk4AjA1kH8 (žiūrėta: 2024-07-22). Piotrkiewicz Karol, <i>Zamieszkać w teraz Scenariusze imprez bibliotecznych związanych z dziełem i osobą Czesława Miłosza Każdy ma swoją Dolinę Issy</i>, Prieiga per internetą: https://wbp.poznan.pl/wp-content/uploads/2022/07/5_236_pl_p_dodatek_porad_3_2011_ost.pdf (žiūrėta: 2024-07-22). Staškiewicz Mariola, <i>Przestrzeń kraju dzieciństwa w Dolinie Issy</i> <i>Czesława Miłosza</i>, Prieiga per internetą: https://repozytorium.ukw.edu.pl/handle/item/4787 (žiūrėta: 2024-07-22). Tokarczuk Olga, <i>Prawiek i inne czasy</i>, Kraków 2005</p>

Pełnia Literatry nocny podcast literacki #23 Cz. *Miłosz Dolina Issy*, Prieiga per internetą:

<https://www.youtube.com/watch?v=Jr7tPkdLF2M> (žiūrėta: 2024-07-22).

Czesław Miłosz. Czyciel rzek, Prieiga per internetą: <https://ninateka.pl/movies,1/czeslaw-milosz-czyciel-rzek,3302> (žiūrėta: 2024-07-22).

Reikalingi materialiniai ir technoliniai ištekliai

Interaktyvi (smart) lenta arba projektorius

Pateikta konkreti medžiaga, kurią galima naudoti pamokoje (užduočių lapai, veiklų planai)

Užduočių lapai

Mokymui(si) skirtas turinys

Przebieg cyklu lekcji: *Każdy ma swoją dolinę Issy*

LEKCJA 1-2.

Przed lekcją:

Nauczyciel prosi uczniów, aby przypomnieli treść utworu Cz. Miłosza *Dolina Issy*. Zapoznali się z biografią Czesława Miłosza (np. <https://culture.pl/pl/tworca/czeslaw-milosz>) i ułożyli notatkę z najważniejszymi wydarzeniami w jego życiu.

Następnie zapoznali się z wierszem Cz. Miłosza *W mojej ojczyźnie* (np. <https://literatura.wywrota.pl/wiersz-klasyka/1481-czeslaw-milosz-w-mojej-ojczyznie.html>) i potrafili odpowiedzieć na następujące pytania:

1. Czy istnieje jakaś konkretna ojczyzna, o której mówi wiersz?
2. Dlaczego autor wspomina, że nie wróci już do swojej ojczyzny?
3. Czy jesteś w stanie zidentyfikować jakieś motywy lub symbole w tym wierszu? Jeśli tak, jakie?

Uczniowie przygotowują się do dyskusji na temat roli ojczyzny w życiu człowieka, tęsknoty za nią oraz wyjaśnieniu pojęcia „mała ojczyzna”.

Faza wprowadzająca:

1. Wysłuchanie wiersza Cz. Miłosza *W mojej ojczyźnie*. Aby wysłuchać wiersz, w wyszukiwarce YouTube należy wpisać Czesław Miłosz *W mojej ojczyźnie*. Nauczyciel prosi uczniów, by podzielili się swoimi refleksjami na temat wiersza odpowiadając na wcześniej podane pytania. Uczniowie dzielą się odpowiedziami.
2. Nauczyciel zapisuje najważniejsze punkty na tablicy. Nawiązuje do motywu arkadii w literaturze. Nauczyciel ukierunkowuje dyskusję, szukając związku wiersza z treścią powieści Cz. Miłosza *Dolina Issy*.
3. Nauczyciel wyświetla i odczytuje temat cyklu lekcji oraz cele pierwszych dwóch zajęć lekcyjnych.

Cele operacyjne. Uczeń:

- Charakteryzuje opisywane elementy świata przedstawionego analizowanych fragmentów.
- Omawia funkcję środków stylistycznych zastosowanych przez autora.
- Formułuje odpowiedzi, redaguje informacje, uzasadnienia.
- Porównuje analizowany fragment z innymi fragmentami *Doliny Issy* Cz. Miłosza.
- Zapisuje wnioski do elementów łączących wszystkie fragmenty.

Faza realizacyjna:

1. Praca w grupach. Nauczyciel dzieli klasę na 4 grupy i rozdaje wybrane fragmenty powieści *Dolina Issy* Czesława Miłosza oraz zadania do analizy tekstów.
2. Praca z tekstami. Każda grupa czyta i analizuje przydzielony fragment pod kątem przedstawienia małej ojczyzny (**załączniki 1.1-4.1**). Po czym charakteryzuje przestrzeń opisywaną w utworze Miłosza. Uczniowie wynotowują elementy, które świadczą o unikalnym charakterze tego miejsca. Każda grupa wykonuje na czas po 10 zadań. Każde zadanie w kartach pracy jest punktowane (**załączniki 1.2-4.2**).
3. Prezentacja wykonanych zadań. Każda grupa wyłania przedstawiciela, który prezentuje na forum klasy wyniki pracy.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel wspólnie z uczniami dokonuje ewaluacji, podczas której uczniowie uzupełniają tabelkę, zapisując wnioski do elementów łączących wszystkie fragmenty.

Mityzacja codzienności		
Obserwowanie przyrody przez Tomasza	Diabły w dolinie Issy	Cmentarny epizod z Magdaleną
Wniosek:	Wniosek:	Wniosek:
Elementy grozy i tajemnicy		
Diabły i upiory	Cmentarz i śmierć	
Wniosek:	Wniosek:	
Symbolika przyrody		
Rzeka Issa	Przyroda jako świadek i uczestnik	Ludowe wierzenia i zabobony
Wniosek:	Wniosek:	Wniosek:

2. Nauczyciel ponownie odczytuje temat i cele lekcji. Inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Natomiast uczniowie samodzielnie zaznaczają, kryteria, które osiągnęli.

Kryteria sukcesu	Wspaniale	Średnio	Miernie	Komentarz (dlaczego?)
Charakteryzuję opisywane elementy świata przedstawionego analizowanych fragmentów.				
Omawiam funkcję środków stylistycznych zastosowanych przez autora.				
Formułuję odpowiedzi, redaguję informacje, uzasadnienia.				
Porównuję analizowany fragment z innymi fragmentami <i>Doliny Issy</i> Cz. Miłosza.				
Zapisuję wnioski do elementów łączących wszystkie fragmenty.				

Praca domowa:

1. Wysłuchaj podcastu *Pełnia Literatury nocny podcast literacki #23 Cz. Miłosz „Dolina Issy”*. Aby wysłuchać podcastu, w wyszukiwarce YouTube należy wpisać #23 Czesław Miłosz Dolina Issy.
2. Odpowiedz na pytania.
 - W jakich okolicznościach powstawała powieść *Dolina Issy*?
 - Jakie zadania realizuje powieść *Dolina Issy*?
 - Według autora podcastu powieść *Dolina Issy* jest hymnem do ...?
 - Jakie dwie różne strony osobowości Tomasza reprezentują jego babki?
 - Na jakie podobieństwa i różnice pomiędzy *Doliną Issy* Cz. Miłosza a *Panem Tadeuszem* A. Mickiewicza wskazuje autor podcastu?
3. Zapoznaj się z opracowaniem M. H. Staśkiewicz *Przestrzeń kraju dzieciństwa w Dolinie Issy Czesława Miłosza*, [online], [dostęp: 22 lipca 2024 r.]. Dostępny w Internecie: <https://repozytorium.ukw.edu.pl/handle/item/4787> (dla chętnych).

LEKCJA 3-4.

Faza wprowadzająca:

1. Sprawdzenie pracy domowej. Nauczyciel sprawdza wykonaną pracę domową.
2. Obejrzenie fragmentu filmu Oskara Miłosza *Czesław Miłosz. Czciiciel rzek*. Fragment ukazuje sentymentalną podróż Czesława Miłosza do Szetejn, którą odbył w 1999 roku. Aby obejrzeć film, w wyszukiwarce google należy wpisać ninateka.pl. Czesław Miłosz. Czciiciel rzek.
3. Nauczyciel prosi uczniów o przypomnienie wiadomości z poprzednich dwóch lekcji oraz nawiązuje do dyskusji, czym dla każdego z nas jest mała ojczyzna.
4. Nauczyciel wyświetla i odczytuje temat cyklu lekcji oraz cele kolejnych dwóch lekcji.
 - Poznaje wybrane utwory literatury polskiej, opisujące małą ojczyznę.
 - Określa narratora analizowanego tekstu.
 - Charakteryzuje opisywane elementy świata przedstawionego analizowanego tekstu.
 - Dostrzega zabiegi mitologizujące “małą ojczyznę” wybranego autora.
 - Poznaje różne sposoby i style opisywania tematu “małej ojczyzny”.
 - Dostrzega podobieństwa i różnice analizowanego fragmentu z fragmentami *Doliny Issy* Cz. Miłosza.

Faza realizacyjna:

1. Praca w grupach. Nauczyciel dzieli klasę na 4 grupy i rozdaje wybrane teksty literackie, wpisujące się w motyw małej ojczyzny, oraz zadania do analizy tekstów.
2. Praca z tekstami. Każda grupa czyta i analizuje przydzielony fragment pod kątem przedstawienia małej ojczyzny (**załączniki 5.1-8.1**). Uczniowie analizują tekst odpowiadając na następujące pytania:
 - 1. Określ narratora, wypowiadającego się w danym fragmencie.
 - 2. Scharakteryzuj przestrzeń opisywaną w podanym fragmencie
 - 3. Scharakteryzuj stosunek narratora do opisywanej przestrzeni.
 - 4. Określ styl danego fragmentu.
 - 5. Wskaż podobieństwa i różnice pomiędzy podanym tekstem a fragmentami z *Doliny Issy* opracowanymi podczas poprzednich zajęć.

Każda grupa wykonuje na czas po 5 zadań. Każde zadanie w kartach pracy jest punktowane (**załączniki 5.2-8.2**).

3. Prezentacja wykonanych zadań. Nauczyciel rozdaje dla grup pozostałe teksty, by mogły mieć wgląd w każdy z nich, gdy każda grupa będzie dokonywać prezentacji. Każda grupa wyłania przedstawiciela, który prezentuje na forum klasy wyniki pracy.

Faza podsumowująca:

1. Tworzenie mapy myśli. Nauczyciel wspólnie z uczniami dokonuje ewaluacji, podczas której uczniowie zapisują cechy łączące podane fragmenty z fragmentami powieści *Dolina Issy* oraz przedstawienie i znaczenie małej ojczyzny dla każdego autora.
2. Uczniowie tworzą notatkę - łańcuszek. W której w kolejności zapisują: autor fragmentu, tytuł, rodzaj i gatunek literacki, świat przedstawiony, podobieństwa do *Doliny Issy*, różnice z *Doliną Issy*.
3. Nauczyciel ponownie odczytuje temat i cele lekcji. Inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Natomiast uczniowie samodzielnie zaznaczają , kryteria, które osiągnęli.

Kryteria sukcesu	Wspaniale	Średnio	Miernie	Komentarz (dlaczego?)
Znam wybrane utwory literatury polskiej, opisujące "małą ojczyznę.				
Określam narratora analizowanego tekstu.				
Charakteryzuję opisywane elementy świata przedstawionego analizowanego tekstu.				
Dostrzegam zabiegi mitologizujące "małą ojczyznę" wybranego autora.				
Znam różne sposoby i style opisywania tematu "małej ojczyzny".				
Dostrzegam podobieństwa i różnice analizowanego fragmentu z fragmentami <i>Doliny Issy</i> Cz. Miłosza.				

Praca domowa:

Napisz rozprawkę na podany temat.

„Ojczyzna to kraj dzieciństwa
Miejsce urodzenia
To jest ta mała najbliższa
Ojczyzna... ”
(Tadeusz Różewicz)

Omów obraz małej ojczyzny i jej rolę w życiu człowieka na podstawie wybranych dziełach literackich.

Objętość pracy pisemnej około 2 stron A4 - minimum 300 słów. Policz wyrazy, zaznacz kreską granicę 300 i zapisz liczbę na marginesie.

W rozprawce odwołaj się koniecznie do utworu *Dolina Issy* Cz. Miłosza i co najmniej jednego utworu literackiego należącego do lektur obowiązkowych poruszających temat “małej ojczyzny”: E. Orzeszkowa *Nad Niemnem*, A. Mickiewicz *Pan Tadeusz*, O. Tokarczuk *Prawiek i inne czasy*.
W pracy przywołaj wybrane konteksty (np. literackie, biograficzne, historyczne, społeczne, kulturowe).

Karta pracy: Poetycki opis przestrzeni w *Dolinie Issy* Cz. Miłosza

Należy zacząć od opisu Kraju Jezior, w którym mieszkał Tomasz. Te okolice Europy długo były pokryte lodowcem i jest w ich krajobrazie surowość północy. Ziemia jest tu na ogół piaszczysta i kamiennista, zdatna pod uprawę tylko kartofli, żyta, owsa i lnu. Tym tłumaczy się, że człowiek nie zniszczy tu lasów, które łagodzą nieco klimat i chronią od wiatrów Bałtyckiego Morza. Przeważa w nich sosna i świerk, są również brzozy, dęby i graby, brak całkowicie buków, granica ich zasięgu przebiega o wiele dalej na południe. Można lasami podróżować tu długo, nigdy nie nużąc oczu, bo jak ludzie miasta, społeczeństwa drzew mają swoje niepowtarzalne właściwości, tworzą wyspy, strefy, archipelagi, znaczone tu i ówdzie jakąś drogą z koleinami w piasku, leśniczówką, starą smolarnią, której rozpadające się piece obrosła roślinność. I zawsze w pełnej chwili jest z pagórka widok na niebieską tafłę jeziora z białą, ledwo dostrzegalną plamką perkoza, z e sznurem kaczek ciągnących się nad trzcinami. Na bagnach lęgną się tutaj masy błotnego ptactwa, na wiosnę w bladym tutejszym niebie trwa wracający seriami warkot, wa-wa-wa bekasów – taki dźwięk wydaje powietrze w ich strefach piór, kiedy odprawiają swoje monotonne akrobacje oznaczające miłość. Ten wątlwy warkot i bełkot cietrzewi, jakby gdzieś daleko gotował się horyzont i kumkanie tysięcy żab na łąkach (ich liczba decyduje o liczbie bocianów, mających swoje gniazda na dachach chat i stodół) są tutaj głosami tej pory, kiedy po gwałtownym topnieniu śniegów kwitnie kaczeniec i wilcze łyko – drobne różowoliliowe kwiatki na krzakach jeszcze bez liści. Dwie pory roku są temu krajowi właściwe, jakby dla ich był stworzony: wiosna i jesień – długa, najczęściej pogodna, pełna zapachów moknącego lnu, stukania międlic, biegnących z daleka ech. Gęsi ogarnia wtedy niepokój, zrywają się nieporadnie chcąc wzbic się za dzikimi, które nawołują z wysoka; zdarza się, że ktoś przynosi do domu bociana ze złamanym skrzydłem: to ten, co uratował się od śmierci, jaką towarzyszowi niezdolnemu lecieć w podróż nad Nil wymierzają dziobami strażnicy prawa: opowiada się, że tam i tam wilk porwał komuś wieprzka; z lasów słychać muzykę psów gończych: sopran, bas i baryton szczekają w biegu, goniąc za zwierzyną, i po modulacji poznaje się, czy idą śladem zająca czy sarny. [...]

Człowiek od niedawna wyrabiał tutaj w domu wszystko, co było mu potrzebne. Nosił grube płótno, które kobiety rozkładają na trawie polewają wodą, żeby zbielało na słońcu. W porze bajek i pieśni, późną jesienią, palce wyciągały z motka wełny przędzę, przy miarowym stukaniu pedału kołowrotek. Z tej przędzy gospodynie tkwały sukna na domowych warsztatach, zazdrośnie strzegąc sekretów wzoru: w jodełkę, w siatkę, taki kolor na osnowę, taki na odetkę. Łyżki, kadzie i narzędzia gospodarskie strugano własnym przemyśłem, tak samo jak chodaki. Latem przeważnie noszono łapcie, wyplatane z lipowego łyka.

Chaty buduje się tutaj z drzewa, kryje się nie słomą a gontem. Żurawie, złożone z poprzecznej żerdzi, opartej na rozwidlony słup i obciążonej na jednym końcu; służą do wyciągania wiadra ze studni. Ambicją gospodyń jest mały ogródek przy wejściu. Hodują w nim georginie i malwy: coś, co buja wysoko pod ścianę, a nie ozdabia tylko ziemi i czego przez płot nie widać.[...]

Wioski są tu bogatsze niż gdzie indziej, siedzące albo przy jednej dużej drodze wzdłuż rzeki, albo wyżej nad nią, na tarasach, i przyglądające się sobie wieczorem światłami okien poprzez obszar, który powtarza jak pudło rezonansowe stuk młotka, szczekanie psów i głosy ludzi - może dlatego tak znana jest ze swoich starych pieśni, które śpiewa się tutaj, rozkładając je na głosy, nigdy unisono, starając się zawsze zwyciężyć rywali w wiosce naprzeciwko przez ładniejsze, powolniejsze dogasanie frazy. Zbieracze folkloru zapisali nad Issą wiele motywów, sięgających czasów pogańskich, jak choćby tę

opowieść o Księżycu (który u nas jest mężczyzną), wychodzącym z łoża małżeńskiego, gdzie spał ze swoją żoną.

Wg wydania: Wydawnictwo Literackie, 1994

1. Co jest nazwane *Krajem Jezior*?

(1 punkt)

.....
.....

2. Jaki sposób narracji zastosowano w podanym fragmencie? Wskaż narratora oraz funkcję, jaką pełni. typ narracji.

(2 punkty)

.....
.....

3. Co jest przedmiotem opisu w podanym fragmencie? Jaki inny utwór literatury polskiej ma podobny przedmiot opisu?

(2 punkty)

.....
.....

4. Jaki styl językowy nałożył swoje piętno na fragmenty narracyjne typu: *Te okolice Europy długo były pokryte lodowcem i jest w ich krajobrazie surowość północy. Ziemia jest tu na ogół piaszczysta i kamienista, zdatna na uprawę tylko kartofli, żyta, owsa i lnu.*

(1 punkt)

.....
.....

5. Uzupełnij tabelkę fragmentami zdań z tekstu.

(3 punkty)

Zdanie, wywołujące efekty kojarzone z	
kolorem	
zapachem	

muzyką	
--------	--

6. Jaki środek stylistyczny zastosowano w sformułowaniu ... *wa-wa-wa bekasów*?

(1 punkt)

.....

7. Wskaż elementy codziennego życia mieszkańców, które świadczą o ich samowystarczalności?

(1 punkt)

.....
.....

8. Jakie dźwięki słyszane wieczorami w wioskach nad Issą wpływają na poczucie tożsamości i wspólnoty mieszkańców?

(1 punkt)

.....
.....
.....

9. Wskaż 4 elementy, które składają się na obraz małej ojczyzny.

(4 punkty)

.....
.....

10. Użyj podanych rzeczowników w liczbie pojedynczej i określ ich rodzaj gramatyczny.

(4 punkty)

kartofle -

gęsi –

koleiny -

piece -

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
1. Krajem Jezior jest nazwana okolica, w której mieszkał Tomasz. Jest to miejsce pełne jezior, lasów i bagien. Płyńie rzeka Issa.	1	
2. W podanym fragmencie zastosowano narrację trzecioosobową, która jest opisowa i skupia się na szczegółowym przedstawieniu przyrody oraz otoczeni	2	1 punkt za określenie narratora 1 punkt za określenie typu narracji
3. Przedmiotem opisu jest krajobraz Kraju Jezior, w szczególności przyroda, flora i fauna oraz wpływ człowieka na ten teren. Podobnym utworem literatury polskiej, który opisuje przyrodę, jest <i>Pan Tadeusz</i> Adama Mickiewicza (<i>Nad Niemnem</i> E. Orzeszkowej).	2	1 punkt za wskazanie przedmiotu opisu 1 punkt za wskazanie utworu
4. Fragmenty narracyjne są utrzymane w stylu popularno-naukowym, co nadaje tekstowi charakteru obiektywnego opisu geograficznego i przyrodniczego.	1	
5. Efekt koloru np. <i>niebieską taflę jeziora z białą, ledwo dostrzegalną plamką perkoza</i> . Efekt zapachu np. <i>pełna zapachów moknącego lnu</i> . Efekt muzyki np. <i>muzyka psów gończych: sopran, bas i baryton szczekają w biegu</i>	3	Po 1 punkcie za każdy podany przykład
6. Onomatopeja (dźwiękonaśladownictwo)	1	
7. Mieszkańcy sami produkowali odzież z płótna i wełny, kobiety tkwały sukna, mężczyźni strugali narzędzia gospodarskie i chodaki, oraz wyplatali łapcie z lipowego łyka.	1	
8. Dźwięki takie jak stuk młotka, szczekanie psów i głosy ludzi, które powtarzają się jak w pudle rezonansowym, tworzą poczucie wspólnoty i identyfikacji z miejscem, potęgując uczucie przynależności do małej ojczyzny. Pieśni śpiewane rozkładane na głosy sprzyjają współpracy i poczuciu wspólnoty, a jednocześnie rywalizacji między wioskami	2	Po 1 punkcie za wskazanie odgłosów i pieśni.

9.Np. samowystarczalność, dziedzictwo, tradycje, społeczność, kultura	4	Po 1 punkcie za wskazanie każdego elementu.
10. kartofel – r. m.; koleina – r. ż.; gęś – r. ż; piec – r. m.	2	1 punkt za 2-3 poprawne odpowiedzi 2 punkty 4 poprawne odpowiedzi.
Ogółem punktów	19	

Niezwykłość i symbolika natury w *Dolinie Issy* Cz. Miłosza

Osobliwością doliny Issy jest większa niż gdzie indziej ilość diabłów. Być może spróchniałe wierzby, młyny, chaszczce na brzegach są szczególnie wygodne dla istot, które ukazują się oczom ludzkim tylko wtedy, kiedy same sobie tego życzą. Ci, co je widzieli, mówią, że diabeł jest nieduży, wzrostu dziewięcioletniego dziecka, że nosi zielony fraczek, żabot, włosy splecione w harcap, białe pończochy i przy pomocy pantofli na wysokich obcasach stara się ukryć kopyta, których się wstydzi. Do tych opowiadań trzeba się odnieść z pewną ostrożnością. Jest prawdopodobne, że diabły, znając zabobonny podziw ludności dla Niemców – ludzi handlu, wynalazków i nauki – starają się sobie dodać powagi, ubierając się jak Immanuel Kant z Królewca. Nie darmo inna nazwa nieczystej siły jest nad Issą „Niemczyk” – oznaczająca, że diabeł jest po stronie postępu. Jednak trudno przypuścić, żeby nosiły taki strój na co dzień. Na przykład ulubioną ich zabawą jest tańczyć w osieciach, pustych szopach, gdzie międli się len, stojących zwykle na uboczu od zabudowań, jakże mogłyby we frakach wzbijać kłęby kurzu i paździerzy, nie troszcząc się o zachowanie przyzwoitego wyglądu? I dlaczego, jeśli dany jest im jakiś rodzaj nieśmiertelności, miałyby wybrać właśnie strój z osiemnastego wieku?

Nie wiadomo właściwie, do jakiego stopnia mogą zmienić postać. Kiedy dziewczyna zapala dwie świece w wigilię świętego Andrzeja i patrzy w lustro, może zobaczyć przyszłość: twarz mężczyzny, z którym złączone będzie jej życie, czasem twarz śmierci. Czy diabeł tak się przebiera, czy działają tutaj inne magiczne moce? I jak odróżnić istoty, które zjawily się tutaj z nastaniem chrześcijaństwa, od innych, dawnych tubylców: od leśnej czarownicy, która zmienia dzieci w kołyskach, czy od maleńkich ludzi wychodzących nocą ze swoich pałaców pod korzeniami czarnego bzu? Czy diabły i te różne stwory mają ze sobą jakieś porozumienie, czy też po prostu są obok siebie, jak są obok siebie sójki, wróble i wrony? [...]

Rolnicy na Issą stawiali na progu chaty miseczkę z mlekiem dla łagodnych węzów wodnych, które nie bały się ludzi. Potem stali się gorliwymi katolikami i obecność diabłów przypominała im o walce, jaka się toczy o ostateczne panowanie nad duszą ludzką. Czym się staną jutro?

Może diabły upodobały sobie Issę ze względu na jej wodę? Mówi się, że ta ma właściwości wpływające na usposobienie ludzi, jacy się rodzą nad jej brzegami. Są skłonni do zachowania się ekscentrycznego, dalecy od spokoju, a ich niebieskie oczy, jasne włosy i nieco ociężała budowa są złudnym tylko pozorem nordyckiego zdrowia.

Wg wydania: Wydawnictwo Literackie, 1994

1. Jakie miejsca są według autora szczególnie wygodne dla diabłów w dolinie Issy?

(2 punkty)

.....

2. Jak opisane są diabły pod względem wyglądu fizycznego? Podaj 6 elementów wyglądu.

(3 punkty)

.....

.....

3. Dlaczego diabły mogą ukazywać się oczom ludzkim tylko wtedy, kiedy same tego chcą?
(1 punkt)
.....
4. Dlaczego, według fragmentu, diabły mogą być zainteresowane przebieraniem się jak Niemcy?
(1 punkt)
.....
5. Jakie trudności widzi narrator w przyjęciu tezy, że diabły ubierają się jak Niemcy? Podaj dwie przyczyny.
(2 punkty)
.....
.....
6. Jakie cechy wyglądu fizycznego mają ludzie mieszkający nad Issą? Podaj 3 cechy.
(2 punkty)
.....
7. Jakie cechy charakteru przypisuje się ludziom nad Issą? Podaj dwie cechy.
(2 punkty)
.....
8. W jaki sposób narrator sugeruje podejść do opowieści o diabłach?
(1 punkt)
.....
9. Jakie cechy stylu narracyjnego można zauważyć w tym fragmencie? Podaj 2-3 cechy.
(2 punkty)
.....
10. Jak autor buduje atmosferę tajemniczości i niepewności w tekście?
(2 punkty)
.....
.....

Užduoties Nr. 2 vertinimo instrukcija / kriterijai

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
1. spróchniaė wierzby; młyny; chaszczė na brzegach	2	1 punkt za podanie 1-2 miejsc; 2 punkty za podanie 3 miejsc.
2. nieduże; wzrostu dziewięcioletniego dziecka; noszące zielony fraczek; żabot; włosy splecione w harcapy; białe pończochy; pantofle na wysokich obcasach	2	1 punkt za podanie 1-4 elementów 2 punkty za podanie 5-6 elementów
3. Diabły mogą ukazywać się oczom ludzkim tylko wtedy, kiedy same tego chcą, co sugeruje ich zdolność do kontrolowania swojego pojawiania się i znikania.	1	
4. Diabły mogą przebierać się jak Niemcy, aby dodać sobie powagi, ponieważ mieszkańcy Issy mają zaboronny podziw dla Niemców jako ludzi handlu, wynalazków i nauki.	1	
5. ponieważ nie jest praktyczny do ich ulubionych zajęć, jak tańczenie w osieciach, gdzie mogłyby się brudzić; wydaje się mało prawdopodobne, że diabły, mając jakiś rodzaj nieśmiertelności, wybrałyby strój z osiemnastego wieku;	2	Po 1 punkcie za podanie jednej przyczyny
6. niebieskie oczy; jasne włosy;nieco ociążała budowę.	3	1 punkt za podanie 1-2 cech 2 punkty za podanie 3 cech
7. ekscentryczne zachowanie; brak spokoju.	2	Po 1 punkcie za cechę
8. Narrator sugeruje podejść do opowieści o diabłach z pewną ostrożnością, biorąc pod uwagę, że mogą one być przesadzone lub niezupełnie prawdziwe.	1	
9. Styl narracyjny jest opisowy, z elementami refleksji i ironii. Autor stosuje szczegółowe opisy wyglądu i zachowania diabłów oraz wprowadza wątpliwości dotyczące autentyczności opowieści.	2	1 punkt za wskazanie 1 elementu 2 punkty za wskazanie 2-3 elementów

<p>10. Autor buduje atmosferę tajemniczości i niepewności poprzez opisywanie diabłów jako istot, które ukazują się tylko wtedy, gdy same tego chcą. Autor sugeruje, że opowieści o diablach mogą być przesadzone i należy podchodzić do nich z ostrożnością.</p>	<p>2</p>	<p>1 punkt za rozbudowaną odpowiedź 1 – 2 zdania. 1 punkt za poprawność.</p>
<p>Ogółem punktów</p>	<p>18</p>	

Mityzacja przestrzeni i wydarzeń dnia codziennego w *Dolinie Issy* Cz. Miłosza

Rzeka dla Tomasza była olbrzymia. Niosły się nad nią zawsze echa: kijanki stukwały tak-tak-tak; skądś odzywały się inne, jakby była umowa, że jedne drugim mają odpowiadać. Cała orkiestra i kobiety piorące nigdy nie pomyliły się, jeżeli zaczynała nowa, zaraz wpadała w ten takt, co już był. Tomasz zaszywał się w krzaki, wlaził na pień wierzby i słuchając spędzał całe godziny na przyglądaniu się wodzie. Po powierzchni uganiały się pająki, dokoła nóg których tworzą się wgłębienia, żuki – krople metalu tak śliskie, że woda ich się nie ima – odprawiały swój taniec w kółko, ciągle w kółko. W słonecznym promieniu lasu roślin na dnie, między nimi stoją ławice rybek, które pryskają na wszystkie strony i znów zbierają się, kilka ruchów ogonkiem, rozpęd, kilka ruchów ogonkiem. Czasem od głębi przychodziła większa ryba na jasność i wtedy Tomaszowi biło serce z przejęcia. Podskakiwał na swoim pniu, kiedy w środku rzeki odzywał się plusk, coś błyskało i rozchodziły się kręgi. Jeżeli przepłynęła łódka, to było niezwykle: zjawiała się i nikła tak szybko, że nie dawało się wiele zauważyć. Rybak siedział nisko, prawie na wodzie, garnął wiosłem, które miało dwie łopatki, a za sobą włókł sznur. [...]

Którejś zimy (a każda ma ten pierwszy poranek, kiedy stąpa się po śniegu, co spadł w nocy) Tomasz widział nad Issą gronostaja czy łasicę. Mróz i słońce, różgi krzaków na stromym brzegu po drugiej stronie wyglądały na bukiety ze złota, powleczone gdzieś szarą i siną farbą. Zjawia się baletnica niezwyklej lekkości i gracji, biały sierp, co gnie się i prostuje. Tomasz z otwartymi ustami, w osłupieniu gapił się na nią i męczyło go pożądanie. Mieć. Gdyby w rękę trzymał strzelbę, strzeliłby, bo nie można tak trwać, kiedy podziw wzywa, żeby to, co go wywołuje, zachować na zawsze. Ale co by się wtedy stało? Ani łasicy, ani podziwu, rzecz martwa na ziemi, lepiej, że oczy mu tylko wyłaziły i że nie mógł prócz tego nic.

Wg wydania: Wydawnictwo Literackie, 1994

1. Jak Tomasz postrzegał rzekę i dlaczego była dla niego tak ważna?

(2 punkty)

.....

2. Jakie małe stworzenia Tomasz obserwował nad rzeką i jakie były ich zachowania?

(2 punkty)

.....

3. Co nad rzeką tworzyło swoistą orkiestrę i jakie znaczenie miała dla Tomasza?

(2 punkty)

.....

4. Jak Tomasz reagował na większe ryby przychodzące z głębi?

(1 punkt)

.....
.....

5. Co było niezwykle dla Tomasza, kiedy pojawiała się łódka na rzece?

(1 punkt)

.....
.....

6. Co Tomasz obserwował na dnie rzeki i jakie były jego odczucia

(2 punkty)

.....
.....

7. Jakie cechy stylu narracyjnego Miłosza można dostrzec w opisie wydarzeń nad rzeką?

(2 punkty)

.....

8. Jak autor wykorzystuje rytm i dźwięki do budowania atmosfery w opisie rzeki?

(1 punkt)

.....
.....

9. Jakie środki stylistyczne i w jakim celu Miłosz używa do opisanego zachowań małych stworzeń nad rzeką?

(2 punkty)

.....
.....

10. Jakie efekty literackie osiąga Miłosz poprzez szczegółowe opisy natury i małych wydarzeń nad rzeką?

(2 punkty)

.....
.....
.....

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
1. Tomasz postrzegał rzekę jako olbrzymią i fascynującą. Była dla niego ważna, ponieważ spędzał nad nią całe godziny, zaszywając się w krzaki i przyglądając się wodzie oraz jej mieszkańcom.	2	1 punkt za odpowiedź; 1 punkt za uzasadnienie odpowiedzi;
2. Tomasz obserwował pająki, które uganiały się po powierzchni wody, oraz żuki, które wyglądały jak krople metalu i tańczyły w kółko. Podziwiał również rybki w ławicach, które pryskały na wszystkie strony i znów się zbierały.	2	1 punkt za podanie nazw pajęczaków i owadów; 1 punkty za podanie ryb;
3. kijanki stukające rytmicznie; kobiety piorące Była ona dla Tomasza częścią harmonii natury, którą obserwował i słuchał.	1	1 punkt za skład swoistej orkiestry 1 punkt za wskazanie znaczenia
4. Kiedy większa ryba przychodziła z głębi na jasność, Tomaszowi biło serce z przejęcia. Był podekscytowany i podskakiwał na swoim pniu, gdy coś błyskało i rozchodziły się kręgi w wodzie.	1	
5. Dla Tomasza niezwykle było pojawienie się łódki, która zjawiała się i nikła tak szybko, że nie dało się wiele zauważyć. Fascynował go rybak siedzący nisko na wodzie i wiosłujący wiosłami z dwiema łopatkami.	1	
6. Tomasz obserwował las roślin na dnie rzeki oraz ławice rybek, które pryskały na wszystkie strony i znów się zbierały. Było to dla niego fascynujące i pochłaniało go na całe godziny.	2	1 punkt za wskazanie obiektu obserwacji 1 punkty za wskazanie odczucia
7. detaliczność; plastyczność opisu. Autor w sposób poetycki opisuje prozaiczne wydarzenia dnia codziennego, nadając im niemal mityczny wymiar.	2	Po 1 punkcie za cechę
8. Autor wykorzystuje rytm i dźwięki kijanek oraz kobiet piorących, które tworzą harmonijną orkiestrę. Opis tych dźwięków dodaje tekstowi muzyczności i buduje atmosferę spokoju i kontemplacji.	1	

<p>9. Miłosz używa personifikacji, opisując małe stworzenia, jak pająki i żuki, które „odstawiają taniec” i „uganiają się” po wodzie.</p> <p>Te środki stylistyczne nadają opisywanym scenom dynamiki i życia.</p>	2	<p>1 punkt za wskazanie środka stylistycznego i podania przykładów;</p> <p>1 punkty za uzasadnienie;</p>
<p>10. Miłosz osiąga efekt mityzacji codziennych wydarzeń, nadając im głębsze znaczenie i piękno. Szczegółowe opisy natury i małych wydarzeń wprowadzają czytelnika w stan kontemplacji i zachwyty nad prostymi aspektami życia.</p>	2	<p>1 punkt za rozbudowaną odpowiedź 1 – 2 zdania.</p> <p>1 punkt za poprawność.</p>
Ogółem punktów	16	

Folklor i groza w *Dolinie Issy* Cz. Miłosza

We wróżbach przez lanie wosku najbardziej przejmujący moment jest, kiedy płynny wosk syczy w zimnej wodzie i układa się w figury Losu. Potem na cieniu ogląda się go, obracając, aż zebrani wołają och i ach, rozpoznając wieńce, zwierzęta i, krzyże i góry. Z powodu wróżb na św. Andrzeja Tomasz zresztą najadł się strachu. Patrząc w lustro powinny tylko dziewczęta i to poważnie - zamknąć się w izbie o północy. Próbował to robić dla żartu, przy wszystkich, i skończyło się płaczem, bo zobaczył czerwone rogi. Może to wyszycia na bluzkach tak mu mignęły zza pleców, ale nie na pewno, i przez długi czas później obchodził każde lustro z daleka. [...]

Wiał silny wiatr i dęby chrzęściły suchymi liśćmi. Ognie w wiosce już pogasły i była tylko czarność i szum. Kiedy już wszyscy nadeszli na placyk przed kościołem, skierowali się gromada na miejsce i ustawili się naokoło jak mogli na zboczu tutaj już stromym. W okrągłych szklach latarni, za ochroną metalowych prętów, płomyki skakały, miotły się ganieane podmuchami.

Najpierw krzyż. Postawiony, żeby został tak długo, jak starczy siły drewnu; wyjęli go i położyli ostrożnie z boku. Następnie kilkoma pchnięciami, zburzyli pagórek grobu, na którym nikt nie pielęgnował kwiatów; i zaczęli pracować, pośpiesznie bo jednak straszno. Składa się w ziemi człowieka na wieczność i zagłada po iluś tam miesiącach, co się z nim dzieje, jest przeciwne naturze. To jakby zasadzić żołądz albo kasztan i rozdrapywać potem grunt, żeby zobaczyć czy już kiełkuje. Ale może właśnie sens tego, co zamierzali, polegał na tym, że potrzebna jest wola, decyzja, żeby działaniem odwrotnym wystąpić przeciwko odwrotnym niż zwyczajne działaniom. [...]

To, co znaleźli, potwierdziło wszystkie przypuszczenia. Po pierwsze ciało nie było wcale zepsute. Opowiadali, że zachowało się, jakby złożone zostało wczoraj. Dowód wystarczający: tylko ciała świętych albo upiórów mają tę właściwość. Po drugie Magdalena nie leżała na wznak, tylko odwrócona, twarzą w dół, co również jest znakiem. Nawet jednak bez tych dowodów przygotowani byli zrobić, co trzeba. Ponieważ posiadli dowody, przyszło to tym łatwiej, bez wątpliwości.

Przewrócili ciało na wznak i najostrzejszą łopatą, uderzając z rozpędu, jeden z nich odciął głowę Magdaleny. Zaciosany koł z pnia osiny był przygotowany. Oparli go o jej pierś i wbili, tak że przebił z dołu trumnę i dobrze się zagłębił. Następnie głowę biorąc za włosy, umieścili w jej nogach, założyli wieko i zasypali już teraz z ulgą i nawet ze śmiechami, jak zwykle po chwilach dużego napięcia.

Wg wydania: Wydawnictwo Literackie, 1994

1. Jakie działania podjęli ludzie na cmentarzu po przybyciu na miejsce? Podaj 4 działania.

(2 punkty)

.....

2. Jakie było podejście ludzi do ekshumacji ciała Magdaleny?

(2 punkty)

.....
.....
3. Co znaleziono w grobie Magdaleny i jakie to miało znaczenie?

(2 punkty)

.....
.....
5. Dlaczego ludzie zdecydowali się odciąć głowę Magdalenie i wbić koł osinowy w jej pierś?

(1 punkt)

.....
.....
6. Jakie emocje towarzyszyły ludziom po zakończeniu ekshumacji?

(1 punkt)

.....
.....
7. Jakie znaczenie ma porównanie ekshumacji ciała do rozdrapywania gruntu, aby zobaczyć, czy żołądź już kiełkuje?

(2 punkty)

.....
.....
8. Wskaż 5 elementów grozy występujących w tekście.

(2 punkty)

.....
.....
9. Wskaż 5 elementów folkloru występujących w tekście.

(2 punkty)

.....
.....
10. Cechy jakiego gatunku literackiego zawiera podany fragment.

(1 punkt)

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
1. ustawili się naokoło grobu; wyjęli krzyż; położyli krzyż ostrożnie z boku; zburzyli pagórek grobu; zaczęli pracować, pośpiesznie zaglądając do grobu.	1	
2. Ludzie byli przygotowani na to, co mieli zrobić, mimo że wiedzieli, że ich działanie jest przeciwne naturze. Potrzebowali woli i decyzji, aby podjąć to działanie, i byli gotowi na to, co znajdą.	1	
3. Ludzie byli przygotowani na to, co mieli zrobić, mimo że wiedzieli, że ich działanie jest przeciwne naturze. Potrzebowali woli i decyzji, aby podjąć to działanie, i byli gotowi na to, co znajdą.	2	1 punkt za rozbudowaną odpowiedź 1 – 2 zdania; 1 punkt za poprawność;
4. W grobie Magdaleny znaleziono ciało, które nie było zepsute. Było to dowodem na to, że może być świętą lub upiorem. Magdalena leżała twarzą w dół, co również było znakiem.	2	1 punkt za poprawną odpowiedź; 1 punkt za podanie znaczenia;
5. Ludzie zdecydowali się na te działania, ponieważ posiadali dowody na to, że Magdalena może być upiorem, a odcięcie głowy i wbicie koła osinowego miały na celu uniemożliwienie jej powrotu do życia.	1	
6. Odczuli ulgę i nawet zaczęli się śmiać, co jest typowe po chwilach dużego napięcia.	1	
7. Porównanie ekshumacji do rozdrapywania gruntu w celu zobaczenia, czy żołądź już kiełkuje, podkreśla nienaturalność i sprzeczność z naturą tego działania. Ukazuje, jak bardzo niepokojące i groteskowe jest to dla ludzi.	2	1 punkt za rozbudowaną odpowiedź 1 – 2 zdania. 1 punkt za poprawność.
8. Ukazanie się czerwonych rogów w lutrze; nocna i tajemnicza atmosfera; eksploracja grobu; nienaturalnie zachowane ciało; odwrócona pozycja ciała; makabryczne działania.	2	1 punkt za wskazanie 1- 3 elementów. 2 punkty za wskazanie 4-5 elementów.
9. Wróżby na św. Andrzeja; legenda o świętych i upiornych; przeciwdziałanie upiornym; symbolika odwróconego ciała; rytualne zabezpieczenia.	2	1 punkt za wskazanie 1- 3 elementów. 2 punkty za wskazanie 4-5 elementów.

10. Fragment zawiera cechy charakterystyczne dla literatury grozy i horroru, a także odniesienia do ludowego folkloru, szczególnie do motywów związanych z wampiryzmem i demonologią.	1	1 punkt za rozbudowaną odpowiedź 1 – 2 zdania. 1 punkt za poprawność.
Ogółem punktów	15	

Olga Tokarczuk *Dom dzienny, dom nocny*

fragment

Twój dom jest twoim większym ciałem.

Rośnie w słońcu; śpi w ciszy nocy. Miewa sny.

Widzę więc dolinę, w której stoi dom, w samym jej środku, ale to nie jest mój dom ani moja dolina, bo do mnie nic nie należy, bo ja samo do siebie nie należę, a nawet nie ma czegoś takiego jak ja. Widzę kolistą linię horyzontu, który zamyka dolinę ze wszystkich stron. Widzę wzburzony, mętny potok, który płynie między wzgórzami. Widzę drzewa potężnymi nogami wrosnięte w ziemię, jak jednonogie znieruchomiałe zwierzęta. Bezruch tego, co widzę, jest pozorny. Gdy tylko zechcę, mogę przenikać przez pozory. Wtedy pod korą drzew zobaczę ruchome strumyczki wody i soków, które krążą tam i z powrotem, w górę i w dół. Pod dachem widzę ciała śpiących ludzi i ich bezruch także jest pozorny – delikatnie pulsują w nich nasze serca, szemrze krew, nawet ich sny nie są rzeczywiste, potrafię bowiem ujrzeć, czym one są: pulsującymi kawałkami obrazów. Żadne z tych śniących ciał nie jest mi bliższe, żadne dalsze. Po prostu na nie patrzę i w ich pogmatwanych sennych myślach widzę siebie – wtedy odkrywam tę dziwną prawdę. Że jestem patrzeniem. Bez refleksji, bez żadnej oceny, bez uczuć. I zaraz odkrywam inną rzecz – że potrafię patrzeć także poprzez czas, że tak samo jak zmieniam punkt widzenia w przestrzeni, mogę go zmieniać także w czasie, jakbym było strzałką na ekranie komputera, która jednak porusza się sama z siebie albo po prostu nie wie nic o istnieniu poruszającej się dłoni.

Tak śnię, wydaje mi się, nieskończenie długi czas. Nie ma przed i nie ma po, nie oczekuję też niczego nowego, bo nie mogę ani nic nabyć, ani nic stracić. Noc się nigdy nie kończy. Nic się nie dzieje. Nawet czas nie zmienia tego, co widzę. Patrzę i ani nie poznaję nic nowego, ani nie zapominam tego, co zobaczyłam.

Wg wydania: Wydawnictwo Literackie, 2020

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
<p>1. Narrator występuje w 1 osobie l. poj. (widzę, mój, moja, patrzę, zechcę).</p> <p>Narratorem w danym fragmencie jest osoba o głębokiej refleksyjności, kontemplująca otaczający świat z dystansu. Narrator ten wydaje się być oderwany od własnej tożsamości, co można wnioskować z fragmentu „bo ja samo do siebie nie należę, a nawet nie ma czegoś takiego jak ja”. Jest to postać, która postrzega rzeczywistość w sposób analityczny i medytacyjny, zdolna do przenikania pozorów i dostrzegania głębszych, ukrytych procesów.</p>	3	<p>1 punkt za określenie narratora.</p> <p>2 punkty za dokładny opis narratora poparty cytatami.</p>
<p>2. Przestrzeń opisywana przez narratora to dolina, w której znajduje się dom. Narrator widzi kolistą linię horyzontu, wzburzony potok, potężne drzewa i śpiących ludzi. Przestrzeń jest dynamiczna, pełna ukrytego ruchu i procesów.</p>	1	
<p>3. Stosunek narratora do tej przestrzeni jest introspektywny i analityczny, obserwujący ją z dystansu, bez emocjonalnego zaangażowania.</p>	1	
<p>4. Styl jest refleksyjny, introspektywny i poetycki.</p> <p>Środki stylistyczne, które nadają tekstowi styl poetycki.</p> <p>Metafora np. <i>drzewa potężnymi nogami wrosnięte w ziemię</i></p> <p>Porównanie np. <i>drzewa (...), jak jednonogie znieruchomiale zwierzęta.</i></p> <p>Epitety np. <i>ruchome strumyczki wody</i></p>	2	<p>1 punkt za określenie stylu</p> <p>1 punkt za wskazanie środków stylistycznych.</p>

<p>5. Podobieństwa</p> <p>Np. Intensywne połączenie z naturą. W obu tekstach natura odgrywa kluczową rolę. Miłosz opisuje krajobraz surowego północnego kraju, pełen jezior, lasów i zwierząt, tworząc atmosferę niemal magicznego realizmu.</p> <p>Podobnie Tokarczuk opisuje dolinę, drzewa i wzgórza, podkreślając ich żywotność i dynamikę.</p> <p>Np. Atmosfera ciszy i spokoju. Oba teksty mają spokojny, refleksyjny ton. Miłosz skupia się na dźwiękach natury, takich jak śpiew ptaków i szum rzeki, co tworzy atmosferę harmonii i spokoju. Tokarczuk natomiast opisuje nocną ciszę i subtelne dźwięki życia wewnątrz domu.</p> <p>Różnice:</p> <p>Np. Narracja. Trzecioosobowa. Miłosz opisuje świat z perspektywy obserwatora, który jest zaangażowany w życie przedstawianych postaci i wydarzeń.</p> <p>Pierwszoosobowa. U Tokarczuk narracja jest bardziej introspektywna i subiektywna.</p> <p>Np. Opis krajobrazu. Miłosz stosuje bardziej realistyczny opis krajobrazu, z bogatymi detalami przyrodniczymi i historycznymi. Jego język jest konkretny, a opisy precyzyjne, co tworzy wyraźny obraz rzeczywistości.</p> <p>Tokarczuk natomiast używa bardziej abstrakcyjnego i poetyckiego języka. Jej opisy są metaforyczne i subiektywne, co nadaje tekstowi niemal surrealistyczny charakter.</p>	<p>4</p>	<p>Po 1 punkcie za każde wskazane podobieństwo</p> <p>Po 1 punkcie za każdą wskazaną różnicę.</p>
<p>Ogółem punktów</p>	<p>11</p>	

Adam Mickiewicz *Pan Tadeusz*

Fragment

Litwo! Ojczyzno moja! Ty jesteś jak zdrowie;
Ile cię trzeba cenić, ten tylko się dowie,
Kto cię stracił. Dziś piękność twą w całej ozdobie
Widzę i opisuję, bo tęsknię po tobie.

Panno Święta, co Jasnej bronisz Częstochowy
I w Ostrej świecisz Bramie! Ty, co gród zamkowy
Nowogródzki ochraniasz z jego wiernym ludem!
Jak mnie dziecko do zdrowia powróciłaś cudem
(Gdy od płaczącej matki pod Twoją opiekę
Ofiarowany, martwą podniosłem powiekę
I zaraz mogłem pieszo do Twych świątyń progu
Iść za wrócone życie podziękować Bogu),
Tak nas powrócisz cudem na Ojczyzny łono.
Tymczasem przenoś moją duszę utęsknioną
Do tych pagórków leśnych, do tych łąk zielonych,
Szeroko nad błękitnym Niemnem rozciągnionych;
Do tych pól malowanych zbożem rozmaitem,
Wyzłacanych pszenicą, posrebrzanych żytem,
Gdzie bursztynowy świerzop, gryka jak śnieg biała,
Gdzie panięskim rumieńcem dzięcielina pała,
A wszystko przepasane jakby wstęgą, miedzą
Zieloną, na niej z rzadka ciche grusze siedzą.

Wg wydania: Wydawnictwo GREG, 2017

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
<p>1. Narrator pierwszoosobowy.</p> <p>Utożsamiany z autorem, który nostalgicznie wspomina swoją ojczyznę, Litwę. To postać pełna emocji i głębokiego uczucia do ojczyzny, jaką jest Litwa.</p> <p><i>Jak mnie dziecko do zdrowia powróciłaś cudem (Gdy od płaczącej matki pod Twoją opiekę Ofiarowany, martwą podniosłem powiekę I zaraz mogłem pieszo do Twych świątyń progu Iść za wrócone życie podziękować Bogu).</i></p>	3	<p>1 punkt za określenie narratora.</p> <p>2 punkty za dokładny opis narratora poparty cytatami.</p>
<p>2. Przestrzeń opisywana we fragmencie to malownicze krajobrazy Litwy, z jej polami, łąkami, pagórkami, lasami oraz rzeką Niemnem. Opis jest pełen miłości i tęsknoty, podkreśla piękno i wyjątkowość ojczyzny.</p>	1	
<p>3. Narrator czuje głębokie przywiązanie i nostalgię do tych miejsc, co wyraża przez podniosły, liryczny ton i szczegółowe, barwne opisy.</p>	1	
<p>4. Styl jest patetyczny, pełen emocji i poetyckiego wyrazu. Mickiewicz używa bogatej metaforyki, malowniczych epitetów i porównań, aby oddać piękno i wyjątkowość opisywanej przestrzeni.</p> <p>Epitet: np. pagórków leśnych, łąk zielonych, pól malowanych</p> <p>Porównanie: np. Ty jesteś jak zdrowie; wszystko przepasane jakby wstęgą; gryka jak śnieg biała</p>	2	<p>1 punkt za określenie stylu</p> <p>1 punkt za wskazanie środków stylistycznych.</p>

<p>Metafora: np. martwą podniosłem powiekę; pól malowanych zbożem rozmaitem;</p>		
<p>5. Podobieństwa:</p> <p>Np. Oba teksty zawierają szczegółowe opisy natury, które są pełne emocji i głębokiego związku z opisywaną przestrzenią.</p> <p>Np. Zarówno Mickiewicz, jak i Miłosz wykorzystują naturalne krajobrazy jako tło do refleksji nad ludzką egzystencją, kulturą i historią.</p> <p>Różnice:</p> <p>Styl: Mickiewicz używa stylu patetycznego i lirycznego, podczas gdy styl Miłosa jest bardziej realistyczny, z elementami mistycyzmu i folkloru.</p> <p>Tematyka: Mickiewicz skupia się na nostalgii za utraconą ojczyzną i jej pięknem, podczas gdy Miłosz w <i>Dolinie Issy</i> łączy realizm z mistycyzmem, eksplorując zarówno naturalne piękno, jak i elementy folkloru i duchowości.</p>	<p>4</p>	<p>Po 1 punkcie za każde wskazane podobieństwo</p> <p>Po 1 punkcie za każdą wskazaną różnicę.</p>
<p>Ogółem punktów</p>	<p>11</p>	

Olga Tokarczuk *Prawiek i inne czasy*

Prawiek jest miejscem, które leży w środku wszechświata. Gdyby przejść szybkim krokiem Prawiek z północy na południe, zabrałoby to godzinę. I tak samo ze wschodu na zachód. A jeśliby kto chciał obejść Prawiek naokoło, wolnym krokiem, przyglądając się wszystkiemu dokładnie i z namysłem – zajmie mu to cały dzień. Od rana do wieczora.

Na północy granicą Prawieku jest droga z Taszowa do Kielc, ruchliwa i niebezpieczna, rodzi bowiem niepokój podróży. Granicą tą opiekuje się archanioł Rafał.

Na południu granicę wyznacza miasteczko Jeszkotle, z kościołem, przytułkiem dla starców i niskimi kamieniczkami wokół błotnistej rynku. Miasteczko jest groźne, ponieważ rodzi pragnienie posiadania i bycia posiadany. Od strony miasteczka Prawieku strzeże archanioł Gabriel.

Z południa na północ, od Jeszkotli do drogi kieleckiej, prowadzi Gościniec i Prawiek leży po obu jego stronach.

Zachodnią granicą Prawieku są nadrzeczne, wilgotne łąki, trochę lasu i pałac. Przy pałacu jest stadnina koni, z których jeden kosztuje tyle co cały Prawiek. Konie należą do dziedzica, a łąki do proboszcza. Niebezpieczeństwem zachodniej granicy jest popadnięcie w pychę. Tej granicy strzeże archanioł Michał.

Na wschodzie granicą Prawieku jest rzeka Białka, która oddziela jego grunty od gruntów Taszowa. Potem Białka skręca do młyna, a granica biegnie dalej sama, błoniami, między krzakami olszyny. Niebezpieczeństwem tej strony jest głupota, która bierze się z chęci mędrkowania. Tu granicy strzeże archanioł Uriel.

W centrum Prawieku Bóg usypał górę, na którą każdego lata zlatują się chmury chrabąszczy. Dlatego ludzie nazwali to wzniesienie Chrabąszczową Górką. Rzeczą Boga bowiem jest tworzyć, rzeczą ludzi zaś nazywać.

Od północnego zachodu płynie ku południu rzeka Czarna, która łączy się z Białką pod młynem. Czarna jest głęboka i ciemna. Płynie lasem i las odbija w niej swoją zarośniętą twarz. Po Czarnej żeglują suche liście, a w jej odmętach walczą o życie nieuważne owady. Czarna szarpie się z korzeniami drzew, podmywa las. Czasem na jej ciemnej powierzchni tworzą się wiry, bo rzeka potrafi być gniewna i nieokiełznana. Co roku późną wiosną wylewa się na księżę łąki i tam opala się w słońcu. Pozwala się mnożyć żabom w tysiące. Ksiądz walczy z nią całe lato i co roku pod koniec lipca daje się ona łaskawie sprowadzić do swojego nurtu.

Białka jest płytka i żwawa. Rozlewa się szerokim korytem na piasku i nie ma nic do ukrycia. Jest przezroczysta i czystym, piaszczystym dnem odbija słońce. Przypomina wielką błyszczącą jaszczurkę. Śmiga między topolami i robi swawolne zwroty. Trudno przewidzieć jej harce. [...]

Prawiek leży nad obiema rzekami i nad tą trzecią, która tworzy się z ich wzajemnego pożądania.

Wg wydawnictwa: Wydawnictwo Literackie, 2011

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
<p>1. Narrator trzecioosobowy.</p> <p>Narrator dokładnie zna granice Prawieku oraz przypisane im znaczenie.</p>	3	<p>1 punkt za określenie narratora.</p> <p>2 punkty za dokładny opis narratora poparty cytatai.</p>
<p>2. Przestrzeń Prawieku jest opisana jako miejsce, które leży w centrum wszechświata. Rzeki Białka i Czarna mają swoje unikalne cechy i znaczenie, które są ściśle związane z życiem mieszkańców Prawieku.</p>	1	
<p>3. Narrator ukazuje przestrzeń jako pełną znaczeń i głębokiego związku z ludźmi, którzy w niej żyją. Stosunek narratora do przestrzeni jest pełen podziwu i zrozumienia dla jej mistycznego wymiaru.</p>	1	
<p>4. Styl Tokarczuk jest bardziej symboliczny i metafizyczny, z elementami magicznego realizmu. Opisy są pełne detali, które nadają przestrzeni mistyczny charakter i głębokie znaczenie. Język jest poetycki, z wyraźnymi elementami narracyjnymi, które nadają przestrzeni głębię i sakralny wymiar. Styl jest nasycony symboliką i głębokimi refleksjami nad życiem i duchowością.</p> <p>Hiperbola: np. stadnina koni, z których jeden kosztuje tyle co cały Prawiek</p> <p>Metafora: np. Czarna szarpie się z korzeniami drzew; żeglują suche liście</p> <p>Epitet: np. Białka płytka i żwawa</p>	2	<p>1 punkt za określenie stylu</p> <p>1 punkt za wskazanie środków stylistycznych.</p>

<p>5. Podobieństwa:</p> <p>Np. Zarówno Miłosz, jak i Tokarczuk korzystają z wszechwiedzącego narratora, który posiada głęboki wgląd w opisywany świat.</p> <p>Np. Opisy są bogate i szczegółowe, co pozwala czytelnikowi głęboko zanurzyć się w opisywanym świecie.</p> <p>Różnice:</p> <p>Np. W <i>Dolinie Issy</i> przyroda jest opisywana bardziej dosłownie, z naciskiem na realistyczne detale, podczas gdy w „Prawieku i innych czasach” opisy są bardziej poetyckie i symboliczne.</p> <p>Np. Przestrzeń u Miłosza jest pełna życia i harmonii, a człowiek jest jej integralną częścią, podczas gdy u Tokarczuk przestrzeń ma dodatkowy wymiar duchowy i mistyczny, z granicami strzeżonymi przez anioły i rzekami o specyficznych cechach symbolicznych.</p>	4	<p>Po 1 punkcie za każde wskazane podobieństwo</p> <p>Po 1 punkcie za każdą wskazaną różnicę.</p>
<p>Ogółem punktów</p>	11	

Andrzej Stasiuk *Dukla*

fragment

No i wciąż wracam do tej Dukli, żeby oglądać ją w różnych światłach i porach. Na przykład wtedy w lipcu, gdy niebo zasnuwane było duszną, mleczną poświatą burzowej pogody. Wypite w peteteku piwo natychmiast występowało na skórę. Byłem sam i pomyślałem, że obejrzę sobie wszystko dokładnie, żeby w końcu dopaść ducha miejsca, pochwyć tę woń, o której istnieniu byłem zawsze przekonany, bo miejsca i miasta wydzielają zapachy jak zwierzęta, trzeba tylko uparcie je tropić, aż trafi się na właściwy ślad i w końcu na kryjówkę. Trzeba je nachodzić w różnych porach dnia i nocy i gdy nuda wyrzuci nas jednymi drzwiami, trzeba spróbować od innej strony, oknem albo szosą od Żmigrodu czy Bóbrki, aż stanie się ten rodzaj cudu, w którym światło załamie się w przedziwny sposób i splecie z czasem w przejrzystą tkaninę, która przesłoni świat na ułamek chwili i wtedy oddech zamiera jak przed śmiercią, ale strach nie nadchodzi.

[...]

Tak samo jak dwadzieścia parę lat temu odjeżdżałem z niczym z letnich wakacji, napasiony gorącem, wzdęty od bezmiaru błękitnej przestrzeni, rozpiętej nad nadbużańską równiną jak drżący, falujący parasol, i dopiero teraz, po dwudziestu paru latach, trawię to jak stary wąż, rozpuszczam gdzieś w duszy, rozkładam sokiem pamięci na podstawowe składniki, by poczuć ich smak i zapach, bo czas jest odwrotnością przestrzeni i przez jego zasłony rzeczy widać coraz wyraźniej choćby dlatego, że nigdy już nie będzie można ich dotknąć.

Wg wydania: Wydawnictwo Czarne, 2011

Atsakymo pavyzdys	Taškai	Pastabos
<p>1. Narrator pierwszoosobowy.</p> <p>Narrator jest osobą, która wraca do Dukli, aby odkryć jej ducha i zapach. Jego opowieść jest pełna osobistych przemyśleń i wspomnień, próbą zrozumienia i uchwycenia esencji miejsca.</p>	3	<p>1 punkt za określenie narratora.</p> <p>2 punkty za dokładny opis narratora poparty cytatami.</p>
<p>2. Dukla jest przedstawiona jako miejsce pełne tajemnicy, które narrator chce dokładnie poznać. Miasto wydziela zapachy i ma ducha, którego narrator pragnie uchwycić. Przestrzeń jest dynamiczna, zmieniająca się w zależności od pory dnia i roku.</p>	1	
<p>3. Narrator ma do niej emocjonalny stosunek, czuje potrzebę jej zrozumienia i odkrycia.</p>	1	
<p>4. Styl fragmentu jest refleksyjny, pełen poetyckich opisów i osobistych przemyśleń. Autor używa bogatego języka, aby oddać atmosferę miejsca i wewnętrzne przeżycia narratora.</p> <p>Metafora: np. nuda wyrzuci nas jednymi drzwiami</p> <p>Epiitet: np. nadbużańską równiną</p> <p>Porównanie: np. wzdęty od bezmiaru błękitnej przestrzeni, (...) jak drżący, falujący parasol</p>	2	<p>1 punkt za określenie stylu</p> <p>1 punkt za wskazanie środków stylistycznych.</p>

<p>5. Podobieństwa:</p> <p>Np. Zarówno Miłosz, jak i Stasiuk koncentrują się na szczegółach krajobrazu, ukazując go jako miejsce pełne życia i tajemnicy.</p> <p>Np. Obie narracje mają osobisty ton, gdzie narrator dzieli się swoimi przemyśleniami i uczuciami związanymi z miejscem.</p> <p>Różnice:</p> <p>Np. Dolina Issy jest bardziej mitologizująca przestrzeń, wprowadzając elementy nadprzyrodzone i folklorystyczne, podczas gdy Dukla jest bardziej realistyczna i skupiona na osobistym doświadczeniu przestrzeni.</p> <p>Np. Miłosz opisuje krajobraz w sposób bardziej obiektywny, z wyraźnym uwzględnieniem jego historyczno-geograficznych aspektów, natomiast Stasiuk koncentruje się na subiektywnym odbiorze przestrzeni i jej wpływie na emocje narratora.</p>	4	<p>Po 1 punkcie za każde wskazane podobieństwo</p> <p>Po 1 punkcie za każdą wskazaną różnicę.</p>
Ogółem punktów	11	

Parengé Joana Szczygłowska